

MONITORUL OFICIAL

AL

ROMÂNIEI

Anul 186 (XXX) — Nr. 588

PARTEA I
LEGI, DECRETE, HOTĂRĂRI ȘI ALTE ACTE

Miercuri, 11 iulie 2018

SUMAR

<u>Nr.</u>	<u>Pagina</u>
DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE	
Decizia nr. 826 din 12 decembrie 2017 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 1 alin. (3) și art. 3 teza întâi din Legea nr. 77/2016 privind darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligațiilor asumate prin credite.....	2-4
ACTE ALE ORGANELOR DE SPECIALITATE ALE ADMINISTRAȚIEI PUBLICE CENTRALE	
1.079. — Ordin al ministrului transporturilor pentru aprobarea Programului național de pregătire în domeniul securității aviației civile — PNPSAC	5
ACTE ALE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE	
Decizia nr. 20 din 19 martie 2018 (Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept)	6-14
ACTE ALE CAMEREI CONSULTANȚILOR FISCALI	
6. — Hotărâre privind aprobarea modelului de împuternicire pentru consultantul fiscal/societatea de consultanță fiscală.....	15

DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE**CURTEA CONSTITUȚIONALĂ****DECIZIA Nr. 826**

din 12 decembrie 2017

referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 1 alin. (3) și art. 3 teza întâi din Legea nr. 77/2016 privind darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligațiilor asumate prin credite

Valer Dorneanu	— președinte
Marian Enache	— judecător
Petre Lăzăroiu	— judecător
Mircea Ștefan Minea	— judecător
Daniel Marius Morar	— judecător
Mona-Maria Pivniceru	— judecător
Livia Doina Stanciu	— judecător
Simona-Maya Teodoroiu	— judecător
Varga Attila	— judecător
Fabian Niculae	— magistrat-asistent

Cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Ioan-Sorin Daniel Chiriazii.

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 1 alin. (3) și art. 3 teza întâi din Legea nr. 77/2016 privind darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligațiilor asumate prin credite, excepție ridicată de Societatea Banca Transilvania — S.A. din Cluj-Napoca în Dosarul nr. 3.756/337/2016 al Judecătorei Zalău și care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr. 3.237D/2016.

2. La apelul nominal se constată lipsa părților. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Cauza fiind în stare de judecată, președintele acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care pune concluzii de respingere, ca neîntemeiată, a excepției de neconstituționalitate.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, constată următoarele:

4. Prin Încheierea din 7 decembrie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 3.756/337/2016, **Judecătoria Zalău a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 1 alin. (3) și art. 3 teza întâi din Legea nr. 77/2016 privind darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligațiilor asumate prin credite**, excepție ridicată de Societatea Banca Transilvania — S.A. din Cluj-Napoca, într-o cauză având ca obiect soluționarea unei contestații întemeiate pe Legea nr. 77/2016 privind darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligațiilor asumate prin credite.

5. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autoarea acesteia arată, în esență, că se încalcă principiile previzibilității și accesibilității legii, întrucât i se impune creditorului ipotecar să accepte bunul în orice condiții, cu efect liberatoriu, sub sancțiunea pronunțării împotriva sa a unei hotărâri judecătorești care să confirme transferul dreptului de proprietate în patrimoniul său. Se mai arată că legiuitorul

modifică destinația bunului, afectat inițial garantării executării unui contract de credit, în bun ce servește ca mijloc de plată cu efect liberatoriu. În plus, Legea nr. 77/2016 nu menține, pe întreaga perioadă a derulării contractului de credit, efectele prevăzute de părți sau care ar fi putut fi prevăzute la încheierea acestuia. Art. 3 din Legea nr. 77/2016 dispune că dispozițiile sale derogă de la Codul civil, fără a se indica expres textul/articolul din cod de la care se derogă. În sfârșit, întrucât regimul juridic general al proprietății trebuie să fie reglementat, potrivit Constituției, prin lege organică, și dispozițiile derogatorii de la acest regim trebuie să fie reglementate prin lege organică, ceea ce nu s-a întâmplat în cazul Legii nr. 77/2016.

6. Cu privire la încălcarea principiului neretroactivității legii, arată că, întrucât modalitatea de rambursare, prin plata ratelor creditului, este un element asupra căruia părțile contractului cad de acord, obligatoriu și definitiv, la momentul încheierii sale, aceasta reprezintă o situație juridică consumată la momentul încheierii contractului. De aceea, nu se poate susține că părțile realizează un nou acord cu fiecare plată a ratei de credit. Autoarea arată că dispozițiile Legii nr. 77/2016 sunt neconstituționale, întrucât acestea sunt aplicabile contractelor de credit încheiate anterior intrării în vigoare a legii, precum și executărilor silite demarate anterior acestui moment, indiferent de stadiul lor. Se face referire la jurisprudența Curții Constituționale, respectiv la deciziile nr. 713 din 4 decembrie 2014 și nr. 745 din 3 noiembrie 2015, prin care instanța constituțională a constatat încălcarea principiului neretroactivității în cazul unor dispoziții legale care prevedeau, în mod similar, aplicarea lor și actelor juridice în curs, încheiate anterior intrării în vigoare a legii noi. Prin aplicarea retroactivă a dispozițiilor legale, autoarea excepției consideră că este tratată în mod discriminatoriu față de consumatorii care au încheiat contracte de credit garantate cu ipotecă, întrucât noua lege pune creditorul într-o poziție de inferioritate, câtă vreme transferul dreptului de proprietate nu este condiționat de acordul creditorului pentru dobândirea imobilului. Consumatorului i se recunoaște dreptul absolut de a se libera de datorie prin simplul transfer al imobilului constituit drept garanție, fără a ține cont de interesul și opțiunea creditorului, ceea ce plasează într-o poziție privilegiată debitorul, cu nesocotirea dispozițiilor constituționale.

7. În continuare se mai arată că, la data încheierii contractului, legislația nu prevedea ca modalitate alternativă de stingere a obligației darea în plată. Din acest motiv, o intervenție ulterioară a legiuitorului, în sensul obligării creditorului de a accepta darea în plată a imobilului ce face obiectul garanției, înșală așteptarea legitimă a creditorului de la momentul încheierii contractului și este, ca atare, retroactivă.

8. Din perspectiva dreptului fundamental de proprietate se susține că acesta este în mod evident limitat, întrucât statul intervine în acordul de voință deja format cu privire la stingerea

împrumutului. Prin dispozițiile criticate este afectat dreptul de proprietate al creditorului asupra sumelor de bani acordate cu titlu de împrumut, sume care nu se vor mai restitui în integralitate ca urmare a aplicării Legii nr. 77/2016. Or, autoarea excepției arată că deține un drept de proprietate asupra întregii sume acordate cu titlu de împrumut, iar dispozițiile legale prin care se prevede recuperarea creanței numai în limita valorii imobilului adus drept garanție și supus transferului forțat de proprietate echivalează cu o expropriere, câtă vreme nu se va recupera toată suma acordată. Această expropriere nu se produce în conformitate cu dispozițiile constituționale, întrucât pierderea dreptului de proprietate asupra creanței nu este compensată de o prealabilă și dreaptă despăgubire, iar această pierdere nu operează pentru o cauză de utilitate publică, stabilită conform legii.

9. Autoarea excepției mai arată că scopul urmărit de legiuitor — degrevarea de datorii a unei categorii limitate de debitori din contractele de credit bancar — nu constă în satisfacerea unui interes general. Susține că legea criticată nu respectă condiția referitoare la necesitatea restrângerii exercițiului dreptului de proprietate, întrucât legiuitorul avea la dispoziție instituția juridică a impreviziunii, mai puțin restrictivă în ceea ce privește exercitarea dreptului de proprietate privată. Cu referire la încălcarea principiului proporționalității, autoarea susține că nu există o justificare rațională pentru stabilirea unui tratament juridic identic pentru situații diferite, cu efectul instituirii unei poveri excesive asupra creditorului. Tratamentul juridic al debitorilor care se pot prevala de dispozițiile legii criticate este identic, atâta vreme cât aceasta nu stabilește criterii de diferențiere a debitorilor care se află în imposibilitate de plată, față de cei care nu se află în această situație. Consecința unei asemenea omisiuni este că banca este obligată să suporte, în mod nejustificat, atingerile aduse dreptului său de proprietate, generate de liberarea de datorie inclusiv a debitorilor care nu se află în imposibilitate efectivă de plată.

10. Deși accesul liber la o activitate economică și libera inițiativă sunt garantate prin Constituție, dispozițiile legale criticate limitează această garanție sub două aspecte. Operațiunile de creditare, care sunt activități principale ale autoarei excepției, sunt limitate sub aspectul operațiunilor de recuperare a sumelor acordate, în baza cărora au fost întocmite planurile de profitabilitate, cu atât mai mult cu cât legea afectează contractele și executările anterioare intrării sale în vigoare. Cel de-al doilea aspect vizează transformarea forțată a creditorului într-un vehicul imobiliar, deși nu a exprimat liber o astfel de inițiativă economică. Banca nu are ca obiect principal de activitate desfășurarea activităților comerciale privitoare la imobile, iar prin transferul forțat al proprietății asupra imobilelor va fi obligată să desfășoare această activitate neprevizionată.

11. În fine, se mai arată că, potrivit domeniului de reglementare a legii, aceasta se aplică și în cazul contractelor de credit de consum referitoare la bunuri imobile rezidențiale care intră în sfera de reglementare a Directivei 2014/17/UE. Potrivit art. 23 din Directiva 2014/17/UE, statele membre pot să reglementeze un cadru legal care să asigure cel puțin dreptul consumatorului de a converti contractul de credit într-o monedă alternativă, în condiții specificate, sau să fie în vigoare alte aranjamente pentru a limita riscul ratei de schimb valutar. Cu toate acestea, în art. 23 alin. (5) din Directiva 2014/17/UE se prevede în mod clar că astfel de reglementări nu pot fi aplicate cu efect retroactiv. În același sens dispune și art. 43 din Directivă, dispozițiile fiind clare, în sensul stabilirii aplicării lor

doar pentru viitor, neputând fi aplicate cu efect retroactiv, ci doar contractelor de credit încheiate după data de 21 martie 2016. Din această perspectivă este evidentă contradicția dintre reglementarea europeană și cea națională. Chiar analizând dispozițiile art. 28 alin. (4) din Directiva 2014/17/UE, dispoziții ce par să fi fost avute în vedere de legiuitorul național, se remarcă o neconcordanță a legii naționale cu aceste dispoziții sub aspectul lipsei consimțământului creditorului și a imposibilității acestuia de a se opune transferului bunului ipotecat, dacă un contract de credit intră în sfera de reglementare a Legii nr. 77/2016.

12. **Judecătoria Zalău** apreciază că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată.

13. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

14. **Guvernul** a formulat punctul său de vedere, în sensul respingerii criticilor de neconstituționalitate, ca neîntemeiate, respectiv inadmisibile, în acord cu jurisprudența instanței constituționale, și anume Decizia nr. 623 din 25 octombrie 2016.

15. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului și Avocatul Poporului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, punctul de vedere al Guvernului, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, reține următoarele:

16. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. d) din Constituție, precum și ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 și 29 din Legea nr. 47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

17. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie dispozițiile art. 1 alin. (3) și art. 3 teza întâi din Legea nr. 77/2016 privind darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligațiilor asumate prin credite, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 330 din 28 aprilie 2016. Dispozițiile legale criticate au următorul cuprins:

— Art. 1 alin. (3): „Dispozițiile prezentei legi se aplică și în cazul în care creanța creditorului izvorând dintr-un contract de credit este garantată cu fideiusiunea și/sau solidaritatea unuia sau mai multor codebitori sau coplătitori.”

— Art. 3: „Prin derogare de la dispozițiile Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, republicată, cu modificările ulterioare, consumatorul are dreptul de a i se stinge datoriile izvorâte din contractele de credit cu tot cu accesorii, fără costuri suplimentare, prin darea în plată a imobilului ipotecat în favoarea creditorului, dacă în termenul prevăzut la art. 5 alin. (3) părțile contractului de credit nu ajung la un alt acord.”

18. În opinia autoarei excepției de neconstituționalitate, prevederile legale criticate contravin dispozițiilor constituționale ale art. 1 alin. (5) în componentele sale referitoare la calitatea legilor și la principiul securității juridice, art. 15 alin. (2) privind principiul neretroactivității legii civile, art. 44 alin. (2) privind dreptul de proprietate, art. 53 referitor la condițiile pentru restrângerea exercițiului unor drepturi sau libertăți fundamentale și art. 135 alin. (2) privind economia. De asemenea, sunt invocate și dispozițiile art. 1 privind dreptul de proprietate din Primul

Protocol adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor și a libertăților fundamentale.

19. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea constată că respectivul contract de credit este încheiat între Societatea Banca Transilvania — S.A. din Cluj-Napoca și o persoană juridică (chiar dacă garanții sunt persoane fizice). Având în vedere că această situație de fapt este similară celei în care Curtea a pronunțat Decizia nr. 570 din 19 septembrie 2017*, nepublicată la data pronunțării prezentei decizii, în continuare Curtea va aplica *mutatis mutandis* considerentele reținute în decizia precitată.

20. Potrivit art. 1 alin. (1) din Legea nr. 77/2016, „*Prezenta lege se aplică raporturilor juridice dintre consumatori și instituțiile de credit, instituțiile financiare nebancale sau cesionarii creanțelor deținute asupra consumatorilor*”. Potrivit art. 1 alin. (2) din lege, noțiunea de *consumator*, în înțelesul acestei legi, nu este una autonomă, ci ea este cea prevăzută în art. 2 pct. 2 din Ordonanța Guvernului nr. 21/1992 privind protecția consumatorilor, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 208 din 28 martie 2007, („*consumator — orice persoană fizică sau grup de persoane fizice constituite în asociații, care acționează în scopuri din afara activității sale comerciale, industriale sau de producție, artizanale ori liberale*”) și art. 2 alin. (1) din Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 543 din 3 august 2012, („*Prin consumator se înțelege orice persoană fizică sau grup de persoane fizice constituite în asociații, care, în temeiul unui contract care intră sub incidența prezentei legi, acționează în scopuri din afara activității sale comerciale, industriale sau de producție, artizanale ori liberale*”).

21. Prin urmare, consumator nu poate fi o persoană juridică, în sensul dreptului comun al acestei noțiuni (a se vedea, în acest sens, dispozițiile art. 187 din Codul civil, potrivit căruia „*Orice persoană juridică trebuie să aibă o organizare de sine stătătoare și un patrimoniu propriu, afectat realizării unui anumit scop licit și moral, în acord cu interesul general*”). Or, în aceste condiții,

24. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, precum și al art. 1—3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Respinge, ca inadmisibilă, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 1 alin. (3) și art. 3 teza întâi din Legea nr. 77/2016 privind darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligațiilor asumate prin credite, excepție ridicată de Societatea Banca Transilvania — S.A. din Cluj-Napoca în Dosarul nr. 3.756/337/2016 al Judecătorei Zalău.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică Judecătorei Zalău și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 12 decembrie 2017.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE
prof. univ. dr. **VALER DORNEANU**

Magistrat-asistent,
Fabian Niculae

* Decizia nr. 570 din 19 septembrie 2017 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 42 din 17 ianuarie 2018.

ACTE ALE ORGANELOR DE SPECIALITATE ALE ADMINISTRAȚIEI PUBLICE CENTRALE

MINISTERUL TRANSPORTURILOR

ORDIN

pentru aprobarea Programului național de pregătire în domeniul securității aviației civile — PNPSAC

Având în vedere Referatul de aprobare elaborat de Direcția transport aerian nr. 26.261 din 22.02.2018,

ținând seama de prevederile art. 1 din Ordinul ministrului transporturilor nr. 1.547/2013 privind delegarea de competență și desemnarea Regiei Autonome „Autoritatea Aeronautică Civilă Română” ca organism tehnic specializat pentru exercitarea unor atribuții ce revin autorității competente în domeniul securității aviației civile, la nivel național, precum și pentru stabilirea unor măsuri necesare realizării acestei delegări de competențe,

în temeiul art. 3 alin. (2) lit. e) din Ordonanța Guvernului nr. 17/2011 privind controlul calității în domeniul securității aviației civile, aprobată cu modificări prin Legea nr. 149/2012, precum și al art. 5 alin. (4) din Hotărârea Guvernului nr. 21/2015 privind organizarea și funcționarea Ministerului Transporturilor, cu modificările și completările ulterioare,

ministrul transporturilor emite prezentul ordin.

Art. 1. — Se aprobă Programul național de pregătire în domeniul securității aviației civile — PNPSAC, prevăzut în anexa*) care face parte integrantă din prezentul ordin.

Art. 2. — La data publicării prezentului ordin, Ordinul ministrului transporturilor și infrastructurii nr. 326/2012 pentru aprobarea Programului național de pregătire în domeniul securității aviației civile — PNPSA, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 301 din 7 mai 2012, se abrogă.

Art. 3. — În termen de 6 luni de la publicarea prezentului ordin, Regia Autonomă „Autoritatea Aeronautică Civilă Română” va emite proceduri și instrucțiuni specifice de aplicare, pe care le publică pe website-ul propriu (www.caa.ro).

Art. 4. — Prezentul ordin se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Ministrul transporturilor,
Lucian Șova

București, 11 iunie 2018.
Nr. 1.079.

*) Anexa se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 588 bis, care se poate achiziționa de la Centrul pentru relații cu publicul al Regiei Autonome „Monitorul Oficial”, București, șos. Panduri nr. 1.

ACTE ALE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

COMPLETUL PENTRU DEZLEGAREA UNOR CHESTIUNI DE DREPT

DECIZIA Nr. 20**din 19 martie 2018**

Dosar nr. 3.195/1/2017

Iulia Cristina Tarcea	— președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție — președintele completului
Lavinia Curelea	— președintele delegat al Secției I civile
Rodica Dorin	— pentru președintele Secției a II-a civile
Ionel Barbă	— președintele Secției de contencios administrativ și fiscal
Mirela Sorina Popescu	— președintele delegat al Secției penale
Rodica Susanu	— judecător la Secția I civilă
Simona Lala Cristescu	— judecător la Secția I civilă
Mihaela Paraschiv	— judecător la Secția I civilă
Andreia Liana Constanda	— judecător la Secția I civilă
Aurelia Rusu	— judecător la Secția I civilă
Paulina Lucia Brehar	— judecător la Secția a II-a civilă
Veronica Magdalena Dănăilă	— judecător la Secția a II-a civilă
Iulia Manuela Cîrnu	— judecător la Secția a II-a civilă
Ianina Blandiana Grădinaru	— judecător la Secția a II-a civilă
Rodica Zaharia	— judecător la Secția a II-a civilă
Claudia Marcela Canacheu	— judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Mariana Constantinescu	— judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Viorica Trestianu	— judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Decebal Constantin Vlad	— judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Liliana Vișan	— judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Maricela Cobzariu	— judecător la Secția penală
Săndel Lucian Macavei	— judecător la Secția penală
Francisca Maria Vasile	— judecător la Secția penală
Valentin Horia Șelaru	— judecător la Secția penală
Geanina Cristina Arghir	— judecător la Secția penală

Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a fost constituit conform dispozițiilor art. 520 alin. (8) din Codul de procedură civilă și ale art. 27⁵ alin. (1) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare (*Regulamentul Î.C.C.J.*).

Ședința este prezidată de doamna judecător Iulia Cristina Tarcea, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție.

La ședința de judecată participă domnul Aurel Segărceanu, magistrat-asistent desemnat în conformitate cu dispozițiile art. 27⁶ din Regulamentul Î.C.C.J.

Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a luat în examinare sesizarea formulată de Tribunalul București — Secția a IV-a civilă în Dosarul nr. 9.852/302/2016 privind pronunțarea unei hotărâri prealabile referitoare la următoarea chestiune de drept:

„Pot constitui dispozițiile art. 453 alin. (1) din Codul de procedură civilă, raportat la art. 276 alin. (6) din Codul de procedură penală, temei legal de acordare a cheltuielilor de judecată (onorariu de avocat și alte cheltuieli) de la statul român, prin Ministerul Finanțelor Publice, în calitate de garant al îndeplinirii justiției, în situația în care aceste cheltuieli sunt solicitate de către o persoană care a fost achitată, prin hotărâre definitivă, pentru săvârșirea unei infracțiuni pe motivul de achitare prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală (fapta nu există) ?”.

Magistratul-asistent prezintă referatul privind obiectul sesizării, arătând că la dosar a fost depus raportul întocmit de judecători-raportori, care, potrivit dispozițiilor art. 520 alin. (10) din Codul de procedură civilă, a fost comunicat părților, dintre care numai apelanta-reclamantă și-a exprimat punctul de vedere; se arată, de asemenea, că la dosar au fost depuse jurisprudența în materie și punctele de vedere ale instanțelor de judecată, Direcției legislație, studii, documentare și informatică juridică din cadrul instanței supreme și Facultății de Drept din cadrul Universității de Vest din Timișoara, precum și răspunsul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, în sensul că nu s-a verificat și nu se verifică, în prezent, practică judiciară în vederea promovării unui recurs în interesul legii în problema de drept care formează obiectul sesizării.

În urma deliberărilor, Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept rămâne în pronunțare asupra sesizării.

ÎNALTA CURTE,

deliberând asupra chestiunii de drept cu care a fost sesizată, constată următoarele:

I. Titularul și obiectul sesizării

1. Tribunalul București — Secția a IV-a civilă, prin Încheierea din 7 septembrie 2017, pronunțată în Dosarul nr. 9.852/302/2016, a dispus sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, în temeiul art. 519 din Codul de procedură civilă, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, prin care să se dea o rezolvare de principiu cu privire la următoarea chestiune de drept:

„Pot constitui dispozițiile art. 453 alin. (1) din Codul de procedură civilă, raportat la art. 276 alin. (6) din Codul de procedură penală, temei legal de acordare a cheltuielilor de judecată (onorariu de avocat și alte cheltuieli) de la statul român, prin Ministerul Finanțelor Publice, în calitate de garant al îndeplinirii justiției, în situația în care aceste cheltuieli sunt solicitate de către o persoană care a fost achitată, prin hotărâre definitivă, pentru săvârșirea unei infracțiuni pe motivul de achitare prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală (fapta nu există) ?”.

II. Expunerea succintă a procesului. Obiectul investiției instanței care a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile. Stadiul procesual în care se află pricina

A. Hotărârea instanței de fond

2. Prin cererea înregistrată pe rolul Judecătoriei Sectorului 5 București la data de 19.05.2016, reclamanta, persoană fizică, a solicitat obligarea pârâtului statului român, prin Ministerul Finanțelor Publice, la plata sumei de 58.563,16 lei, reprezentând cheltuieli de judecată (onorariu de avocat, cheltuieli de transport, respectiv combustibil, tarif utilizare poduri, vignetă, parcare) efectuate de reclamantă în cauza în care aceasta a fost cercetată pentru săvârșirea unor infracțiuni de corupție, cauză în care s-a dispus trimiterea sa în judecată și în care a fost achitată de către Tribunalul Ilfov, în Dosarul nr. 3.938/93/2013, prin Sentința penală nr. 103 din 8 mai 2015, menținută prin Decizia nr. 1.687 din 10 decembrie 2015 a Curții de Apel București — Secția a II-a penală.

3. Prin Sentința penală nr. 103 din 8 mai 2015, pronunțată de Tribunalul Ilfov — Secția penală în Dosarul nr. 3.938/93/2013, s-a dispus, în baza art. 16 art. 1 lit. a) din Codul de procedură penală, achitarea reclamantei pentru săvârșirea infracțiunii de luare de mită, prevăzută de art. 254 alin. 1 din Codul penal din 1969, raportat la art. 6 din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, cu modificările și completările ulterioare (*Legea nr. 78/2000*), cu aplicarea art. 5 din Codul penal, și pentru săvârșirea infracțiunii de folosire, în orice mod, direct sau indirect, de informații ce nu sunt destinate publicității, prevăzută de art. 12 lit. b) din Legea nr. 78/2000, cu aplicarea art. 5 din Codul penal.

4. Prin Decizia penală nr. 1.687 din 10 decembrie 2015, pronunțată de Curtea de Apel București — Secția I penală în Dosarul nr. 3.938/93/2013, s-a respins ca nefondat apelul formulat de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție — Direcția Națională Anticorupție împotriva soluției pronunțate prin Sentința penală nr. 103 din 8 mai 2015.

5. Instanța de apel a reținut că rechizitoriul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție — Direcția Națională Anticorupție nr. 9/P/2013, prin care s-a dispus trimiterea reclamantei în judecată, a fost inițial înregistrat pe rolul Tribunalului Ilfov cu nr. 3.297/93/2013, dar, prin Sentința penală nr. 172 din 21 noiembrie 2013, pronunțată în Dosarul nr. 3.297/93/2013, s-a dispus disjungerea cauzei în ceea ce o privește pe reclamantă și formarea Dosarului cu nr. 3.938/93/2013, dosar în care, așa cum anterior s-a reținut, reclamanta a fost definitiv achitată.

6. În cadrul acestui proces penal, reclamanta a suportat o serie de cheltuieli, constând în onorariu de avocat și cheltuieli de transport, pe care le-a solicitat în litigiul în curs, cu titlu de cheltuieli de judecată efectuate în procesul penal.

7. Prin Sentința civilă nr. 6.697 din 30 septembrie 2016, Judecătoria Sectorului 5 București a respins, ca nefundată, cererea reclamantei.

8. Instanța de fond a reținut, în esență, că nici statul român, nici Ministerul Public — Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție — Direcția Națională Anticorupție (ca reprezentant al statului român) nu au avut calitatea de parte în procesul penal în discuție, părți în procesul penal fiind, conform art. 32 alin. (2) din Codul de procedură penală, doar inculpatul, partea civilă și partea responsabilă civilmente; statul român nu ar putea fi obligat așadar la plata cheltuielilor efectuate de reclamantă în procesul penal, prin aplicarea dispozițiilor procesuale referitoare la rambursarea cheltuielilor de judecată.

9. Pârâtul statul român nu poate fi obligat la plata cheltuielilor de judecată nici din perspectiva dreptului comun al răspunderii

civile delictuale, întrucât, pentru atragerea acestei răspunderi, se cer a fi îndeplinite cumulativ patru condiții: *fapta ilicită* a pârâtului, existența unui *prejudiciu* cauzat reclamantei prin fapta ilicită, *legătura de cauzalitate* între fapta ilicită și prejudiciu și *vinovăția* pârâtului în săvârșirea faptei ilicite, iar în speță, în mod cert, nu este îndeplinită prima condiție, aceea a existenței unei fapte proprii a statului român cu caracter ilicit, respectiv o faptă contrară legilor imperative și bunelor moravuri, având ca efect încălcarea sau atingerea drepturilor subiective ale reclamantei.

10. Nici răspunderea civilă delictuală obiectivă a pârâtului statul român nu poate fi reținută, deoarece, pentru ca aceasta să își găsească aplicarea, ar fi necesar ca pârâtul să aibă calitatea de comitent al magistraților procurori, iar între pârât și procurori nu există un raport de prepușenie, pârâtul nefiind ținut să răspundă pentru modul de exercitare a atribuțiilor profesionale de către procurori în baza principiilor răspunderii civile delictuale, ci doar în cazurile expres prevăzute de lege.

11. Instanța de fond a reținut, de asemenea, că art. 52 alin. (3) din Constituția României, republicată, stabilește răspunderea patrimonială a statului pentru prejudiciile cauzate prin erori judiciare, aceeași prevedere fiind preluată și de art. 96 alin. (1) din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, republicată, cu modificările și completările ulterioare (*Legea nr. 303/2004*). Din interpretarea *a contrario* a textului art. 52 alin. (3) din Constituția României, republicată, precum și din cea sistematică a tezelor deficiente de art. 52 din Constituție, în integralitatea sa, prima instanță a reținut că, în cazul unor pretinse vătămări cauzate de autoritățile menționate în titlul III capitolul VI din Constituție, statul nu poate fi tras la răspundere decât în cazul vătămărilor cauzate prin erori judiciare. Așadar, în conformitate cu dreptul național, statul român răspunde pentru prejudiciile cauzate unui inculpat într-un proces penal doar în temeiul și în condițiile reglementării speciale referitoare la răspunderea pentru erorile judiciare, iar nu în temeiul normelor generale de drept civil privind răspunderea delictuală.

12. Or, vătămarea invocată de reclamantă, constând în generarea unor costuri în sarcina sa, nu se subsumează noțiunii de „eroare judiciară”, noțiune al cărei conținut rezultă din interpretarea coroborată a art. 96 alin. (3) și (4) din Legea nr. 303/2004 și art. 538 și 539 din Codul de procedură penală; în dreptul intern nu există deci niciun temei pentru a antrena răspunderea pârâtului pentru fapta reclamată și pretins cauzatoare de prejudicii.

B. *Calea de atac exercitată împotriva hotărârii instanței de fond*

13. Împotriva sentinței pronunțate de instanța de fond a formulat apel reclamanta, din cuprinsul sesizării nerezultând motivele invocate de aceasta.

III. Dispozițiile legale supuse interpretării

14. *Codul de procedură civilă:*

„Art. 453. — Acordarea cheltuielilor de judecată

(1) Partea care pierde procesul va fi obligată, la cererea părții care a câștigat, să îi plătească acesteia cheltuieli de judecată.

(2) Când cererea a fost admisă numai în parte, judecătorii vor stabili măsura în care fiecare dintre părți poate fi obligată la plata cheltuielilor de judecată. Dacă este cazul, judecătorii vor putea dispune compensarea cheltuielilor de judecată.”

15. *Codul de procedură penală:*

„Art. 16*). — Cazurile care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale

(1) Acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, iar când a fost pusă în mișcare nu mai poate fi exercitată dacă:

a) fapta nu există;

*) Conform art. 19 din Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesuale penale, cu modificările ulterioare, „Atunci când, în cursul procesului, se constată că în privința unei fapte comise anterior intrării în vigoare a Codului penal sunt aplicabile dispozițiile art. 18¹ din Codul penal din 1968, ca lege penală mai favorabilă, procurorul dispune clasarea, iar instanța dispune achitarea, în condițiile Codului de procedură penală.”

b) fapta nu este prevăzută de legea penală ori nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege;

c) nu există probe că o persoană a săvârșit infracțiunea;

d) există o cauză justificativă sau de neimputabilitate;

e) lipsește plângerea prealabilă, autorizarea sau sesizarea organului competent ori o altă condiție prevăzută de lege, necesară pentru punerea în mișcare a acțiunii penale;

f) a intervenit amnistia sau prescripția, decesul suspectului ori al inculpatului persoană fizică sau s-a dispus radierea suspectului ori inculpatului persoană juridică;

g) a fost retrasă plângerea prealabilă, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii;

h) există o cauză de nepedepsire prevăzută de lege;

i) există autoritate de lucru judecat;

j) a intervenit un transfer de proceduri cu un alt stat, potrivit legii.

(2) În cazurile prevăzute la alin. (1) lit. e) și j), acțiunea penală poate fi pusă în mișcare ulterior, în condițiile prevăzute de lege.”

„Art. 276. — Plata cheltuielilor judiciare făcute de părți

(1) În caz de condamnare, renunțare la urmărirea penală, renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei, inculpatul este obligat să plătească persoanei vătămate, precum și părții civile căreia i s-a admis acțiunea civilă cheltuielile judiciare făcute de acestea.

(2) Când acțiunea civilă este admisă numai în parte, instanța îl poate obliga pe inculpat la plata totală sau parțială a cheltuielilor judiciare.

(3) În caz de renunțare la pretențiile civile, precum și în caz de tranzacție, mediere ori recunoaștere a pretențiilor civile, instanța dispune asupra cheltuielilor conform înțelegerii părților.

(4) În situațiile prevăzute la alin. (1) și (2), când sunt mai mulți inculpați ori dacă există și parte responsabilă civilmente, se aplică în mod corespunzător dispozițiile art. 274 alin. (2) și (3).

(5) În caz de achitare, persoana vătămată sau partea civilă este obligată să plătească inculpatului și, după caz, părții responsabile civilmente cheltuielile judiciare făcute de aceștia, în măsura în care au fost provocate de persoana vătămată sau de partea civilă.

(6) În celelalte cazuri instanța stabilește obligația de restituire potrivit legii civile.”

IV. Punctul de vedere al părților cu privire la dezlegarea chestiunii de drept

16. Părțile nu au exprimat un punct de vedere propriu-zis cu privire la dezlegarea chestiunii de drept, apelanta-reclamantă limitându-se la a aprecia că se impune sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție cu dezlegarea chestiunii de drept, apreciind că sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 519 din Codul de procedură civilă și că este vorba de o chestiune nereglementată de nicio normă de drept.

V. Punctul de vedere al completului de judecată care a formulat sesizarea

A. Cu privire la admisibilitatea sesizării

17. Instanța de trimitere a apreciat că sunt îndeplinite cerințele prevăzute de art. 519 din Codul de procedură civilă.

B. Cu privire la chestiunea de drept ce formează obiectul sesizării

18. Tribunalul București a apreciat că situația juridică dedusă judecătii, ce constituie problema de drept invocată în sesizare, nu este reglementată în mod expres și explicit de lege.

19. În opinia completului care a formulat sesizarea, dispozițiile legale supuse interpretării pot constitui temei legal de acordare a cheltuielilor de judecată (onorariu de avocat și alte cheltuieli) de la statul român, prin Ministerul Finanțelor Publice, în calitate de garant al îndeplinirii justiției, în situația în care aceste cheltuieli sunt solicitate de către o persoană care a fost achitată prin hotărâre definitivă pentru săvârșirea unei infracțiuni pe motivul de achitare prevăzută de art. 16 lit. a) din Codul de procedură penală.

20. Tribunalul București susține că, potrivit dispozițiilor art. 453 alin. (1) din Codul de procedură civilă, ce reprezintă dreptul comun în materie, partea care a pierdut procesul suportă atât cheltuielile făcute de ea, cât și cheltuielile făcute de partea care a câștigat, deoarece este în culpă procesuală. În speța dedusă judecătii nu se pot aplica dispozițiile art. 276 alin. (5) și (6) din Codul de procedură penală, întrucât reclamanta nu a putut solicita cheltuielile de judecată efectuate în procesul penal de la persoana vătămată sau partea civilă, pentru că în proces nu au existat asemenea părți.

21. Prin urmare, statul român, prin Ministerul Finanțelor Publice, în calitate de garant al îndeplinirii justiției și de titular al acțiunii penale, a pierdut procesul penal, astfel încât aceasta trebuie să despăgubească persoana care a fost achitată prin hotărâre definitivă pentru săvârșirea unei infracțiuni pe motivul de achitare prevăzută de art. 16 lit. a) din Codul de procedură penală, cu cheltuielile de judecată efectuate de persoana achitată în cadrul dosarului de urmărire penală.

22. De altfel, procurorul, subiectul activ principal al acțiunii penale, este un reprezentant al statului, iar răspunderea statului este una obiectivă, întemeiată pe obligația de a garanta riscul de activitate a serviciului public de îndeplinire a justiției.

VI. Jurisprudența instanțelor naționale în materie

23. În jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție au fost identificate următoarele decizii, care pot prezenta relevanță pentru dezlegarea chestiunii de drept ce face obiectul sesizării:

— Decizia nr. 19 din 18 noiembrie 2013¹, pronunțată de Completul competent să judece recursul în interesul legii, prin care s-a statuat că „Cererile prin care se solicită, pe cale separată, acordarea cheltuielilor de judecată sunt cereri principale supuse taxei judiciare de timbru, care se calculează la valoarea pretențiilor deduse judecătii, chiar dacă cererile care au format obiectul litigiului din care aceste cheltuieli provin au fost scutite de la plata taxelor judiciare de timbru”;

— Decizia nr. 8 din 16 mai 2016², pronunțată de Completul competent să judece recursul în interesul legii, prin care s-a stabilit că „...executorul judecătoresc nu poate fi obligat la plata cheltuielilor de judecată, în situația în care acesta a renunțat la cererea de validare a poprii ori cererea a fost respinsă de instanță, ca urmare a îndeplinirii obligațiilor de către terțul poprit sau de către debitor”;

— Decizia nr. 59 din 18 septembrie 2017³, pronunțată de Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, prin care s-a stabilit că „În cauzele având ca obiect obligarea pârâtului la suportarea pretenției constând în cheltuielile de judecată generate de un alt litigiu soluționat definitiv, dispozițiile art. 453 alin. (1) din Codul de procedură civilă rămân aplicabile”;

¹ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 45 din 20 ianuarie 2014.

² Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 480 din 28 iunie 2016.

³ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 871 din 6 noiembrie 2017.

— Decizia nr. 3 din 22 ianuarie 2018**), pronunțată de Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept (nepublicată încă);

— Decizia nr. 422 din 17 ianuarie 2006, pronunțată de Secția civilă și de proprietate intelectuală (nepublicată).

24. La solicitarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, instanțele de judecată, în majoritate, au comunicat că nu au pronunțat hotărâri cu privire la chestiunea de drept supusă dezlegării; numai câteva instanțe au comunicat hotărâri și/sau puncte de vedere din analiza cărora se desprind următoarele concluzii:

A) *Unele instanțe* consideră că dispozițiile art. 453 alin. (1) din Codul de procedură civilă și art. 276 alin. (6) din Codul de procedură penală pot constitui temei legal pentru obligarea statului român, prin Ministerul Finanțelor Publice, în calitate de garant al îmfăptuirii justiției, la plata cheltuielilor de judecată, în situația în care aceste cheltuieli sunt solicitate de către o persoană care a fost achitată prin hotărâre definitivă pentru săvârșirea unei infracțiuni, pentru motivul de achitare prevăzut de art. 16 lit. a) din Codul de procedură penală.

25. În acest sens s-au exprimat următoarele instanțe:

— *judecătorii* sectoarelor 1, 2, 3, 4 și 6 București, judecătorii Moinești, Onești, Câmpulung, Călărași, Roșiori de Vede și Zimnicea;

— *tribunalele* Satu Mare (Secția I civilă — Sentința nr. 135 din 11 mai 2017), București (Secția a III-a civilă), Covasna, Dolj (Secția I civilă), Brașov (pentru Minori și Familie), Neamț (Secția penală) și Neamț (Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal);

— *curțile de apel* Alba Iulia (Secția I civilă — Decizia nr. 342 din 10 martie 2016), Brașov (secțiile civilă și penală), București (secțiile I penală, a III-a și a IV-a civile și Secția pentru cauze cu minori și de familie — Decizia nr. 812 A din 23 noiembrie 2016).

26. În sprijinul acestei opinii a fost invocat principiul reparării integrale a prejudiciului cauzat persoanei care a fost achitată prin hotărâre definitivă pentru săvârșirea unei infracțiuni, pe motivul de achitare prevăzut de art. 16 lit. a) din Codul de procedură penală.

27. S-a arătat că, întrucât titularul acțiunii penale, care este, potrivit art. 14 din Codul de procedură penală, statul român, prin Ministerul Public, are reglementat dreptul de a recupera cheltuielile avansate cu procesul (titlul VI, cap. III al Codului de procedură penală: art. 272, 274 și 275), pentru egalitate de tratament, se impune ca acest drept să fie recunoscut și reglementat, în mod corespunzător, și persoanei care, după ce a făcut obiectul unei acțiuni penale, a fost ulterior achitată pentru motivul că fapta nu există.

28. Astfel, în temeiul dispozițiilor art. 2 alin. (2) din Codul de procedură civilă, coroborate cu cele ale art. 276 din Codul de procedură penală, în cazurile în care inculpatul a fost achitat în temeiul art. 16 lit. a) din Codul de procedură penală, iar cheltuielile efectuate de acesta nu pot fi imputate persoanei vătămate sau părții civile, devin aplicabile dispozițiile art. 453 alin. (1) din Codul de procedură civilă, care pot constitui temei legal pentru acordarea cheltuielilor de judecată de la statul român, prin Ministerul Finanțelor Publice.

29. Statul român este responsabil pentru prejudiciul suferit de inculpatul achitat, prin avansarea sumelor datorate apărătorului ales pentru procesul penal în care a fost achitat, în temeiul art. 10 din Codul de procedură penală, pentru omisiunea de a reglementa și această situație, omisiune care se află în raport de cauzalitate cu prejudiciul produs.

30. Activitatea jurisdicțională este supusă normelor dreptului public, dar poate produce, prin disfuncționalități sau prin săvârșirea unor abuzuri, efecte de natură civilă, concretizate în prejudicii materiale sau morale justițiabililor sau altor persoane, efecte care cad sub incidența legii civile.

31. Prevederile art. 276 alin. (6) din Codul de procedură penală, având caracter general, acoperă și situația în care inculpatul a efectuat cheltuieli (onorariu de avocat, cheltuieli de deplasare, alte cheltuieli aferente); or aceste cheltuieli au fost determinate de către stat, prin reprezentantul său Ministerul Public.

B) *Alte instanțe* apreciază că art. 453 alin. (1) din Codul de procedură civilă nu poate constitui temei legal pentru acordarea cheltuielilor de judecată de la statul român, prin Ministerul Finanțelor Publice, întrucât aceste dispoziții legale reglementează doar cheltuielile de judecată din cadrul procesului civil.

32. În acest sens s-au exprimat următoarele instanțe:

— *judecătorii* sectorului 5 București (Sentința nr. 6.697 din 30 septembrie 2016 și Sentința nr. 3.877 din 19 mai 2016), Piatra-Neamț, Târgu Jiu, Bolintin-Vale, Lehliu-Gară, Alexandria, Turnu Măgurele și Videle;

— *tribunalele* Cluj (Secția civilă — Decizia nr. 830/A/30 iunie 2017), Bacău, Iași (Secția penală), București (Secția a V-a civilă), Ilfov, Giurgiu, Ialomița și Teleorman;

— *curțile de apel* Craiova (Secția a II-a civilă), Timișoara și București (Secția a II-a penală).

33. În sprijinul acestei opinii au fost invocate următoarele argumentele:

34. Art. 453 alin. (1) din Codul de procedură civilă are în vedere părțile participante la proces, și nu ceilalți participanți la proces. Potrivit art. 29—34 din Codul de procedură penală, organele judiciare sunt organele specializate ale statului, care realizează activitatea judiciară; acestea nu au calitatea de părți, în sensul art. 32 din Codul de procedură penală, și nici pe cea de subiecți procesuali, așa cum sunt ei definiți de art. 33—34 din același cod.

35. Pe cale de consecință, atât timp cât organele judiciare nu au calitatea procesuală stabilită de art. 453 alin. (1) din Codul de procedură civilă (calitatea de părți în proces), nu sunt întrunite condițiile pentru reținerea ca temei legal a acestor dispoziții legale, prin raportare la cele ale art. 276 alin. (6) din Codul de procedură penală, pentru acordarea cheltuielilor de judecată de la statul român, prin Ministerul Finanțelor Publice, în situația în care aceste cheltuieli sunt solicitate de către o persoană care a fost achitată prin hotărâre definitivă pentru săvârșirea unei infracțiuni pe motivul prevăzut de art. 16 lit. a) din Codul de procedură penală.

36. Reglementarea legală care stabilește cazurile ce reprezintă erori judiciare, pentru care se poate angaja răspunderea statului, o constituie art. 504 din Codul de procedură penală, raportat la art. 52 alin. (3) din Constituție; legiuitorul a stabilit așadar răspunderea statului, limitând-o la erorile judiciare săvârșite în procesele penale.

37. Astfel, este nejustificată în acest caz antrenarea răspunderii statului pe temeiul răspunderii civile delictuale, așa cum s-a reținut constant în jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție (Secția I civilă — Decizia nr. 6.976 din 9 decembrie 2004 și Secția a II-a civilă — Decizia nr. 1.911 din 15 noiembrie 2016).

**) Decizia nr. 3 din 22 ianuarie 2018 a fost publicată ulterior în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 195 din 2 martie 2018.

VII. Jurisprudența Curții Constituționale

38. Instanța de contencios constituțional s-a pronunțat cu privire la dispozițiile art. 453 alin. (1) din Codul de procedură civilă prin Decizia nr. 463 din 28 iunie 2016⁴, respingând excepția de neconstituționalitate a prevederilor respective.

39. De asemenea, prin Decizia nr. 440 din 22 iunie 2017⁵, Curtea Constituțională a respins excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 276 și art. 475 din Codul de procedură penală.

40. Este, de asemenea, de menționat și Decizia nr. 45 din 10 martie 1998⁶, prin care instanța de contencios constituțional a admis excepția de neconstituționalitate cu care a fost sesizată, constatând că „dispozițiile art. 504 alin. 1 din Codul de procedură penală sunt constituționale numai în măsura în care nu limitează, la ipotezele prevăzute în text, cazurile în care statul răspunde patrimonial pentru prejudiciile cauzate prin erori judiciare săvârșite în procesele penale, potrivit art. 48 alin. (3) din Constituție”.

VIII. Răspunsul Ministerului Public — Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție

41. Prin Adresa nr. 2.930/C/5.067/III-5/2017 din 11 ianuarie 2018, Ministerul Public — Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a comunicat că la nivelul Secției judiciare — Serviciul judiciar civil nu se verifică, în prezent, practica judiciară, în vederea promovării unui recurs în interesul legii cu privire la chestiunea de drept ce formează obiectul sesizării.

IX. Punctul de vedere teoretic exprimat de specialiști

A) La solicitarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, *specialiști din cadrul Facultății de Drept a Universității de Vest din Timișoara* și-au exprimat opinia științifică cu privire la chestiunea de drept supusă dezlegării, ale cărei concluzii vor fi prezentate mai jos.

42. Temeiul achitării fiind art. 16 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală, în cauza penală nu a existat o persoană vătămată/parte civilă de la care reclamantul să poată solicita obligarea la plata cheltuielilor de judecată, pentru a se putea face aplicarea art. 276 alin. (5) din același cod. Totuși, reclamantul a efectuat o serie de cheltuieli în procesul penal, pe care, în cazul de achitare motivat de împrejurarea că fapta nu există, este echitabil și rezonabil să le poată recupera.

43. Procesul penal fiind finalizat, sunt aplicabile prevederile art. 276 alin. (6) din Codul de procedură penală, fiind îndeplinite toate condițiile de exercitare a acțiunii civile, prevăzute de art. 32 alin. (1) din Codul de procedură civilă, inclusiv cea privind calitatea procesuală pasivă a statului, deoarece prin trimiterea reclamantei în judecată s-a stabilit un raport juridic litigios, chiar dacă de natură penală, între stat și reclamant.

44. Chiar dacă statul, în procesul penal, nu a avut ceea ce numim calitatea de „parte”, acesta a provocat procesul respectiv, care s-a dovedit neîntemeiat, astfel încât temeiul de drept substanțial pentru obligarea la plata cheltuielilor de judecată este răspunderea civilă delictuală.

45. Temeiul răspunderii pentru plata cheltuielilor de judecată este culpa procesuală a părții, culpă dovedită prin aceea că statul a pierdut procesul pe care l-a declanșat. Culpă procesuală nu presupune, în mod necesar, reaua-credință, însă, fără discuție, statul poate fi considerat în culpă, deoarece a determinat trimiterea în judecată a unei persoane care a fost achitată pe temeiul că fapta nu există.

46. În doctrină s-a considerat că acordarea cheltuielilor de judecată are la bază și principiul răspunderii civile delictuale, iar cheltuielile de judecată nu pot fi limitate numai la finalitatea de a constitui o sancțiune procedurală, având și rolul de a

despăgubi partea care a câștigat procesul și care nu este vinovată de declanșarea activității judiciare.

B) *Direcția legislație, studii, documentare și informatică juridică* din cadrul instanței supreme a formulat următorul punct de vedere:

47. La baza stabilirii obligației de restituire a cheltuielilor de judecată, indiferent de natura litigiului, stă culpa procesuală, care este prezumată de lege, atât în dreptul procesual civil, prin dispozițiile art. 453 alin. (1) din Codul de procedură civilă, cât și în dreptul procesual penal, prin art. 275 alin. (1) pct. 1—4, alin. (2) și alin. (3), art. 276 alin. (5) din Codul de procedură penală (Decizia nr. 59 din 18 septembrie 2017, pronunțată de Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept și Decizia nr. 463 din 28 iunie 2016, pronunțată de Curtea Constituțională)

48. Dispozițiile art. 275 alin. (1) pct. 4 și alin. (3) din Codul de procedură penală stabilesc că, în anumite cazuri, în care nu se poate reține culpa procesuală a inculpatului, a părții vătămate sau a părții civile, cheltuielile judiciare sunt suportate întotdeauna de stat, iar potrivit opiniilor doctrinare conținutul acestor texte indică tocmai „culpa procesuală a organului de urmărire penală în instrumentarea dosarului” (*Noul Cod de procedură penală comentat*, Nicolae Volonciu, Andreea Simona Uzlău ș.a., Editura Hamangiu, 2014, pag. 652. A se vedea în același sens și Grigore Gr. Theodoru, *Tratat de drept procesual penal*, ediția a 3-a, Editura Hamangiu, 2013, pag. 37), organ care acționează în numele statului, acesta din urmă fiind titularul acțiunii penale.

49. Referitor la dispozițiile alin. (6) al art. 276 din Codul de procedură penală, în doctrină s-a exprimat opinia că sintagmei „celelalte cazuri” i se poate circumscrie și situația în care inculpatul față de care s-a pronunțat o soluție de achitare a efectuat cheltuieli în procedura judiciară penală în care a fost angrenat, determinat de faptul că, în cauză, nu există parte vătămată sau parte civilă (*Noul Cod de procedură penală comentat*, Nicolae Volonciu, Andreea Simona Uzlău ș.a., Editura Hamangiu, 2014, pag. 652—653), caz reglementat de prevederile alin. (5) al aceluiași articol din cod.

C) Alte studii doctrinare

50. Alți autori au considerat că, în ipoteza supusă dezbaterii — a pronunțării unei soluții de achitare — cheltuielile judiciare efectuate de către suspect, inculpat sau de către partea responsabilă civilmente vor fi plătite de către persoana vătămată sau de către partea civilă, în măsura în care au fost provocate de către aceasta din urmă. S-a arătat că din formularea textului art. 276 alin. (5) din Codul de procedură penală rezultă că suspectul sau inculpatul nu poate solicita cheltuielile judiciare de la stat, în motivarea soluției de respingere a unei astfel de solicitări, instanța de judecată urmând a se limita la a preciza că nu există temei de obligare a statului la plata cheltuielilor în cazul achitării, fără a repune în discuție temeinicia soluției de achitare. (M. Udrișu ș.a., *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, art. 1—603*, ediția 2, Editura C.H. Beck, 2017, pag. 1274—1275)

X. Raportul asupra chestiunii de drept

51. Prin raportul întocmit în cauză, conform art. 520 alin. (8) din Codul de procedură civilă, s-a apreciat că nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 519 din același cod, pentru declanșarea mecanismului privind pronunțarea unei hotărâri prealabile.

⁴ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 655 din 26 august 2016.

⁵ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 883 din 9 noiembrie 2017.

⁶ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 182 din 18 mai 1998.

XI. Înalta Curte de Casație și Justiție

52. Examinând sesizarea în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, raportul întocmit de judecătorii-raportori și chestiunea de drept a cărei dezlegare se solicită, constată că sesizarea este inadmisibilă, după cum se va arăta în cele ce urmează.

53. Premergător analizei privind fondul chestiunii de drept supuse dezbaterii, Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept trebuie să stabilească dacă sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate a sesizării pentru activarea mecanismului pronunțării unei hotărâri prealabile, condiții prevăzute de dispozițiile art. 519 din Codul de procedură civilă, care reprezintă fundamentul sesizării.

54. Potrivit acestor dispoziții legale, „Dacă, în cursul judecății, un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că o chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective, este nouă și asupra acesteia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să se dea rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată”.

55. Analiza textului citat induce concluzia că admisibilitatea sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile este condiționată de îndeplinirea cumulativă a următoarelor cerințe: sesizarea să fie realizată cu prilejul judecării cauzei în ultimă instanță; chestiunea de drept să fie nouă și asupra acesteia Înalta Curte de Casație și Justiție să nu fi statuat încă; chestiunea de drept să comporte o anumită dificultate de natură să impună o interpretare cu caracter unificator și să fie aptă, totodată, să preîntâmpine o jurisprudență neunitară; dezlegarea dată să aibă aptitudinea de a conduce la soluționarea cauzei pe fond, printr-o rezolvare de principiu a chestiunii de drept care face obiectul interpretării.

56. În ceea ce privește condiția referitoare la gradul de jurisdicție al instanței de trimitere, din examinarea circumstanțelor cauzei deduse judecății se reține că la 19.05.2016 judecătoria a fost investită cu o cerere evaluabilă în bani al cărei quantum este situat sub pragul valoric de 200.000 lei, respectiv pretenții reprezentând cheltuielile de judecată efectuate de către reclamantă în cauza în care a fost cercetată de Direcția Națională Anticorupție — structura centrală, trimisă în judecată pentru săvârșirea unor infracțiuni de corupție și achitată prin hotărâre penală definitivă, pe motiv că fapta nu există [art. 16 lit. a) din Codul de procedură penală].

57. Fiind vorba despre o cauză a cărei soluționare în primă instanță este de competența judecătorei, potrivit art. 94 pct. 1 lit. k) din Codul de procedură civilă, hotărârea primei instanțe este supusă numai apelului, astfel cum reiese din dispozițiile art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, cu modificările ulterioare (*Legea nr. 2/2013*).

58. În ceea ce privește chestiunea aplicării în timp a Deciziei Curții Constituționale nr. 369 din 30 mai 2017⁷, și anume dacă efectele acesteia — care se produc pentru viitor, conform art. 147 alin. (4) teza a II-a din Constituția României, republicată — vizează procesele în curs sau numai procesele începute după data publicării deciziei Curții Constituționale în Monitorul Oficial al României, Partea I, se constată că problema a fost tranșată de către instanța supremă, prin deciziile nr. 3 din 22 ianuarie 2018⁸ (pct. 41—43) și nr. 8 din 19 februarie 2018⁹,

pronunțate de Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.

59. Raportat la considerentele acestor decizii se constată că prima condiție de admisibilitate a sesizării este îndeplinită, Tribunalul București — Secția a IV-a civilă, care a formulat sesizarea, fiind investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță.

60. Cu privire la celelalte condiții de admisibilitate a sesizării se impun precizări prealabile referitoare la problema de drept ce face obiectul sesizării, fiind important de clarificat contextul care a generat în cauză ivirea acesteia, adică fundamentul juridic al problemei sesizate, astfel cum aceasta a fost transpusă prin sesizare de către instanța care a declanșat procedura de unificare.

61. Analiza succintei expuneri a Tribunalului București — Secția a IV-a civilă, care cuprinde punctul de vedere al completului de judecată asupra problemei supuse dezbaterii, prin formularea întrebării adresate instanței supreme, pleacă de la premisa că problema de drept este nouă deoarece legea nu reglementează explicit pentru situația juridică dedusă judecății, neputând fi aplicate în litigiu dispozițiile art. 276 alin. (5) din Codul de procedură penală, pentru că în procesul penal nu au existat persoană vătămată prin infracțiune și nici parte civilă.

62. De aceea, din punctul de vedere al completului de judecată care a formulat sesizarea, dispozițiile art. 453 alin. (1) din Codul de procedură civilă, raportat la art. 276 alin. (6) din Codul de procedură penală, pot constitui temei legal pentru acordarea cheltuielilor de judecată de la statul român, prin Ministerul Finanțelor Publice, în favoarea inculpatului care a fost achitat în procesul penal, prin hotărâre definitivă, pentru că fapta nu există, statul fiind garantul îndeplinirii justiției și titularul acțiunii penale, care a pierdut procesul. Mai mult, procurorul este subiectul activ principal al acțiunii penale și reprezentant al statului, iar răspunderea statului are, în acest caz, valențe obiective, întemeiate pe obligația de a garanta riscul de activitate a serviciului public de îndeplinire a justiției.

63. În alte cuvinte, tribunalul a considerat că în lipsa unei norme legale directe și explicite care să facă posibilă, prin aplicarea sa în cauză, obligarea unui subiect determinat la plata cheltuielilor de judecată în favoarea inculpatului care a fost achitat definitiv, prin hotărârea instanțelor penale, este justă aplicarea dispozițiilor art. 453 din Codul de procedură civilă, ca temei pentru angajarea răspunderii patrimoniale a statului, ca titular al acțiunii penale și ca subiect rezidual al acestei acțiuni, exercitate prin procuror.

64. Nu este însă inutilă în acest demers precizarea că acțiunea reclamantei s-a fundamentat pe dispozițiile art. 453 din Codul de procedură civilă, dar și pe ideea că, pentru erorile judiciare, răspunderea pentru prejudicii, de orice natură, revine, fără excepție, statului.

65. De asemenea se observă că prima instanță din cauza *pendinte* a respins cererea de chemare în judecată, cu motivarea că în dreptul intern nu există temei pentru antrenarea răspunderii patrimoniale a statului în vederea reparării prejudiciului pretins, constând în cheltuielile de judecată ocazionate de reclamantă în procesul penal finalizat cu achitarea reclamantei din cauză. S-a apreciat astfel că nu poate fi vorba despre eroare judiciară, în sensul art. 96 alin. (3) și (4) din Legea nr. 303/2004 și al art. 538 și 539 din Codul de procedură penală, iar, pe de altă parte, nu sunt întrunite condițiile răspunderii civile delictuale din dreptul comun.

66. De aceea, în acest întreg context, chestiunea de drept ce face obiectul sesizării are ca semnificație, de fapt, stabilirea

⁷ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 582 din 20 iulie 2017.

⁸ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 195 din 2 martie 2018.

⁹ Nepublicată la data redactării prezentei decizii.

temeiului juridic al răspunderii statului pentru prejudiciile cauzate inculpatului care a fost achitat în procesul penal și, implicit, a valențelor speciale ale acestei răspunderi.

67. Pe aceste premise, pentru a putea răspunde condiției noutății problemei de drept cu care Înalta Curte de Casație și Justiție a fost sesizată, nu este lipsit de importanță să reamintim că, prin decizii anterioare, pronunțate de instanța supremă în procedura dezlegării unor chestiuni de drept, s-a statuat că cerința noutății este îndeplinită atunci când chestiunea de drept își are izvorul în reglementări recent intrate în vigoare, a căror aplicare nu se reflectă încă în jurisprudență.

68. Totodată, pentru ca mecanismul de unificare să fie posibil, atunci când se solicită instanței supreme lămurirea unei chestiuni de drept derivate dintr-o dispoziție normativă veche sau cu o configurație uniformă în legi succesiv adoptate, trebuie, pe de o parte, să fie evidențiat de ce interpretarea și aplicarea normei se justifică pe o abordare nouă, pe un context sociojuridic modificat în raport cu cel al intrării normei în vigoare, sau, pe de altă parte, trebuie justificată împrejurarea că aplicarea respectivei reguli se efectuează recent, pentru prima dată, printr-o lipsă anterioară de jurisprudență sau interes juridic pentru respectiva regulă de drept.

69. Din acest punct de vedere, textele de lege indicate în actul de sesizare, respectiv art. 453 alin. (1) din Codul de procedură penală și art. 276 alin. (6) din Codul de procedură penală, nu au suferit modificări de conținut sau de semantică în raport cu vechea reglementare. Astfel, în măsura în care art. 453 alin. (1) din Codul de procedură civilă dispune că „Partea care pierde procesul va fi obligată, la cererea părții care a câștigat, să îi plătească acesteia cheltuieli de judecată”, dispozițiile corespondente ale Codului de procedură civilă de la 1865 — art. 274 dispuneau că „Partea care cade în pretenții va fi obligată, la cerere, să plătească cheltuielile de judecată”.

70. Deopotrivă, prin art. 276 alin. (6) din Codul de procedură penală se stabilește că „În celelalte cazuri instanța stabilește obligația de restituire (a cheltuielilor judiciare efectuate de părți în cursul procesului penal — *n.n.*) potrivit legii civile”, pe când dispozițiile art. 193 alineatul final din Codul de procedură penală din 1968, republicat în temeiul art. III din Legea nr. 7/1973, dispunea că „În celelalte cazuri privind restituirea cheltuielilor de judecată făcute de părți în cursul procesului penal, instanța stabilește obligația de restituire potrivit legii civile”.

71. Se poate astfel sesiza că norma transcende procesului de modificare a legii și, din această perspectivă, noutatea obiectivă a problemei, derivată din noutatea normei, nu poate fi reținută.

72. Așa cum s-a arătat însă, criteriul noutății reglementării nu reprezintă doar o componentă temporală, de aceea, trebuie verificate celelalte elemente, raportate la interesul juridic reprezentat de respectiva normă, materializat într-o jurisprudență care tinde să cristalizeze modul său de aplicare și, nu în ultimul rând, în doctrina juridică.

73. Examenul jurisprudenței instanței supreme cu referire la problematica adusă în dezbatere în procedura examinată, aceea a acordării cheltuielilor judiciare efectuate de inculpat în procesul penal — primate ca prejudiciu material — în care a fost achitat, într-un proces civil ulterior, și a temeiului juridic al acestora a permis identificarea a relativ puține soluții punctuale. Cu titlu de exemplu, amintim:

— Decizia nr. 1.815 din 1 septembrie 1987 a Tribunalului Suprem — Secția civilă, în care s-a statuat că este temeinică soluția de obligare la plata cheltuielilor de avocat și de expertiză, în favoarea persoanei care a fost implicată într-un proces penal, cheltuieli efectuate pentru dovedirea nevinovăției, pe baza principiilor fundamentale procesuale, fără însă ca în această decizie să se statueze asupra temeiului juridic concret al acestei

răspunderi (publicată în Revista Română de Drept nr. 47/1988, pag. 68);

— Decizia nr. 422 din 17 ianuarie 2006, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Secția civilă și de proprietate intelectuală, prin care, admitându-se recursul statului român, prin Ministerul Finanțelor Publice, s-a stabilit că instanța de apel a făcut o greșită aplicare a legii atunci când a soluționat acțiunea pe temeiul art. 998—999 din Codul civil, deși trebuia să judece având în vedere conținutul dispozițiilor art. 504 din Codul de procedură penală, referitoare la răspunderea statului pentru erori judiciare în procesele penale, deoarece acest temei era invocat de parte. S-a statuat, deopotrivă, că instanța de apel a stabilit greșit că dispozițiile art. 504 din Codul de procedură penală ar constitui o aplicație concretă a principiilor răspunderii civile delictuale, deoarece s-ar induce ideea că statul are o răspundere nelimitată și necondiționată. În acest caz, instanța de apel admisesse în parte acțiunea reclamantului, stabilind, în raport cu considerentele Deciziei nr. 45 din 10 martie 1998 a Curții Constituționale, că limitarea cazurilor de răspundere a statului la cele două situații prevăzute de art. 504 din Codul de procedură penală nu este constituțională, încălcându-se prevederile art. 48 alin. (3) din Constituția României, care, în acord cu dispozițiile art. 3 din Protocolul nr. 7 la Convenția europeană a drepturilor omului, instituie o răspundere patrimonială a statului pentru prejudiciile cauzate prin orice eroare săvârșită în procesele penale;

— Decizia nr. 6.076 din 9 decembrie 2004, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Secția civilă și de proprietate intelectuală, prin care s-a statuat că statul român răspunde pentru prejudiciile cauzate unui inculpat, înglobând cheltuielile efectuate într-un proces penal, numai în limitele și în situațiile prevăzute de art. 504 din Codul de procedură penală, iar nu pe temeiul art. 998—999 din Codul civil, precum și pentru alte situații, neprevăzute în textul citat în Codul de procedură penală. În acest caz, reclamantul pretindea de la statul român atât despăgubiri materiale, cât și daune morale pentru trimiterea sa în judecată pentru comiterea infracțiunii de mărturie mincinoasă, ulterior, dovedindu-se nevinovăția sa și fiind achitat definitiv. Instanța a apreciat în acest caz că actele procedurale săvârșite de organele de urmărire penală nu pot fi incluse în categoria erorilor judiciare, deoarece pe întreaga durată a procesului penal persoana beneficiază de prezumția de nevinovăție, care s-a concretizat prin achitarea definitivă a inculpatului. Prevederile art. 1.357 din Codul civil nu pot fi invocate atât timp cât există dispoziții legale exprese aplicabile reparării pagubei materiale și daunelor morale, numai în cazul condamnării pe nedrept, arestării ori restrângerii libertății în mod nelegal, respectiv art. 504—507 din Codul de procedură penală;

— Decizia nr. 3.529 din 3 iulie 2013, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Secția I civilă, prin care a fost admis recursul statului român, a fost modificată decizia pronunțată în apel și menținută soluția de respingere a cererii ca inadmisibilă, reținându-se că răspunderea statului nu poate fi antrenată decât în condițiile art. 504 din Codul de procedură penală și, în situația în care nu sunt întrunite aceste dispoziții legale, „răspunderea statului pentru fapta proprie nu poate fi analizată potrivit dreptului comun, întrucât pentru acest tip de raport juridic există norme juridice speciale, derogatorii și, prin urmare, prevalente, în virtutea principiului *specialia generalibus derogant*”. În această cauză, reclamantul a solicitat, într-un proces civil, obligarea statului român la plata de despăgubiri pentru prejudiciile materiale suferite — compuse, între altele, și din onorariile achitate avocaților pe parcursul procesului penal — pentru faptul de a fi fost trimis în judecată prin rechizitoriul parchetului pentru săvârșirea infracțiunilor de fals, uz de fals și mărturie mincinoasă, procesul penal fiind finalizat cu o hotărâre de achitare, fără ca acesta să fi fost supus pe durata procesului

vreunei măsuri privative or restrictive de libertate sau să se fi pronunțat vreo hotărâre de condamnare; temeiul de drept al pretențiilor civile a fost fondat pe dispozițiile art. 998—999 din Codul civil.

74. Acest examen relevă că problema de drept analizată nu este nouă, fiind identificate hotărâri în care chestiunea fundamentului juridic al acordării cheltuielilor de judecată avansate de inculpatul care a fost achitat definitiv în procesul penal a fost analizată, dar nici nu poate fi considerată suficient de consolidată, astfel încât să degaje, fie prin unicitatea argumentelor juridice, fie prin densitatea cauzelor, o orientare neechivocă în sensul rezolvării ori clarificării chestiunii de drept.

75. În egală măsură, examenul hotărârilor instanței supreme, pronunțate în exercitarea rolului său de instanță de unificare a practicii judiciare la nivel național, relevă o suită de decizii care, în problematici conexe, dezleagă cu titlu de principiu o serie de chestiuni de drept:

— Decizia nr. 19 din 18 noiembrie 2013, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul competent să judece recursul în interesul legii, a statuat cu valoare de principiu cu privire la cererile de acordare a cheltuielilor judiciare efectuate în procesele civile formulate pe cale separată că: „În funcție de criteriul de clasificare determinat de calea procedurală aleasă de parte, pentru considerentele care au fost expuse și în doctrină, acestea au caracterul de cereri principale. În plus, acestea au caracter autonom față de litigiile primare, care decurge din: a) natura civilă a procesului, independent de natura litigiului care a generat efectuarea cheltuielilor, b) fundamentul juridic, reprezentat de răspunderea civilă delictuală (decurgând din culpa procesuală și necesitatea acoperirii integrale a prejudiciului cauzat părții câștigătoare) și c) împrejurarea că rațiunea prorogării competenței instanței în temeiul dispozițiilor art. 17 din vechiul Cod de procedură civilă (respectiv art. 123 din Codul de procedură civilă) nu subzistă în cazul acestor cereri, cu consecința aplicării regulilor de competență de drept comun;

— Decizia nr. 34 din 16 noiembrie 2015¹⁰, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, prin care s-a statuat asupra naturii juridice de drept procesual a cererii de acordare a cheltuielilor de judecată, în sensul stabilirii caracterului principal sau accesoriu al acesteia, precum și a naturii juridice pe care o conține;

— Decizia nr. 59 din 18 septembrie 2017, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, prin care s-a statuat că, în cauzele având ca obiect obligarea pârâtului la suportarea pretenției constând în cheltuielile de judecată generate de un alt litigiu soluționat definitiv, dispozițiile art. 453 alin. (1) din Codul de procedură civilă rămân aplicabile. În acest caz, întrebarea instanței de trimitere a vizat aplicabilitatea dispozițiilor legale menționate într-un al doilea litigiu, în care s-au solicitat pe cale principală cheltuielile de judecată efectuate de reclamant într-un proces anterior, dar cu privire la cheltuielile de judecată din acest ultim litigiu, cerute pe cale accesorie;

— Decizia nr. 3 din 22 ianuarie 2018, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, prin care s-a reiterat că chestiunea clarificării juridice de cerere principală și caracterul autonom al litigiului în care se solicită acordarea cheltuielilor de judecată efectuate într-un alt proces reprezintă chestiuni lămurite și, de aceea, în acest al doilea proces nu sunt incidente dispozițiile art. 452 și următoarele din Codul de procedură civilă decât, eventual, în legătură cu noul litigiu. În acest caz, întrebarea instanței de trimitere a vizat incidența dispozițiilor art. 452 din Codul de procedură civilă, în sensul de a se stabili dacă sintagma

„închiderea dezbaterilor asupra fondului cauzei” face referire la dosarul în care s-au ocazionat cheltuielile de judecată sau la dosarul în care acestea se solicită pe cale principală.

76. Se poate observa că, în contextul valorificării de către litiganți a ideii că partea care câștigă procesul își poate recupera pe cale separată cheltuielile de judecată efectuate, s-au clarificat, în cauze cu problematică conexă referitoare la cheltuielile de judecată efectuate în litigii civile, recuperate pe cale separată, unele aspecte, între care unele care pot interesa problema de drept analizată, referitoare la natura procesuală a dreptului la cheltuieli de judecată ale părții care a câștigat procesul, la caracterul autonom al litigiului prin care se solicită aceste cheltuieli pe cale principală, natura civilă a procesului, independent de natura litigiului care le-a generat.

77. În situația particulară a statului, chemat în judecată ca titular al obligației de rambursare a acestor cheltuieli, atunci când acestea au fost efectuate de inculpat în procesul penal finalizat cu o hotărâre de achitare, problema naturii raportului juridic și, implicit, a fundamentului juridic al acordării acestora nu a primit un răspuns în jurisprudență pe parcursul duratei de activitate a normelor juridice care generează în prezent chestiunea de drept supusă interpretării. Chiar dacă, în acest caz, problema sesizată comportă o controversă legată de componentele răspunderii statului și de modul său de fundamentare în acest tip de procese, relevarea practicii instanței supreme, fără a fi exhaustivă, generează concluzia că norma, de la adoptarea sa inițială și până în prezent, a fost aplicată în jurisprudență, iar normele analizate nu justifică o nouă bazată pe un context care să impună o reevaluare a conceptelor juridice pe care le conțin.

78. De altfel, în doctrina de specialitate, chestiunea restituirii cheltuielilor avansate de inculpat în situația achitării sale definitive a fost, la rândul său, dezbătută. Studii mai vechi, care au analizat problema cheltuielilor efectuate de părți, în interpretarea art. 193 alineatul final din Codul de procedură penală din 1968, au avansat ideea că în procesul penal obligația suportării acestora are un caracter complex și diferențiat de cel din procesul civil, făcând dificilă fundamentarea lor teoretică, dar totuși, atunci când ele nu pot fi asociate culpei infracționale, acestea se suportă potrivit legii civile (N. Volonciu, *Tratat de procedură penală*, vol. I, Editura Paideia, 2001). S-a reținut, de asemenea, că obligația statului de a suporta cheltuielile judiciare avansate de părți este subsidiară și integrală, în sensul că intervine atunci când o astfel de obligație nu incumbă altor părți sau subiecți procesuali principali ai procesului penal și cuprinde toate cheltuielile efectuate cu desfășurarea procesului. În mod particular, atunci când dispozițiile procesual penale stabilesc că obligația de restituire a cheltuielilor de judecată se stabilește potrivit legii civile, iar în proces nu se poate reține culpa procesuală a inculpatului, părții vătămate sau părții civile, conținutul textelor indică tocmai culpa procesuală a organului de urmărire penală în instrumentarea dosarului. (*Noul Cod de procedură penală comentat*, N. Volonciu, A.S. Uzlău, ș.a., Editura Hamangiu, 2014; *Tratat de drept procesual penal*, G. Gh. Theodoru, Editura Hamangiu, 2013). În alte cazuri, în doctrină s-a apreciat că în stabilirea obligației de suportare a cheltuielilor de judecată efectuate în procesul penal trebuie avută în vedere culpa infracțională, iar numai subsidiar culpa procesuală, atât în privința autorităților judiciare, cât și a părților. Astfel, dacă inculpatul a fost achitat, obligația suportării cheltuielilor judiciare rămâne în sarcina statului, pe temeiul culpei procesuale a autorităților judiciare (G. Mateuț, *Tratat de procedură penală*, vol. II, Editura Hamangiu, 2012). Dimpotrivă, alți autori au susținut că, în cazul achitării inculpatului, textele

¹⁰ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 945 din 21 decembrie 2015.

de lege nu permit interpretarea că acesta poate obține rambursarea cheltuielilor judiciare de la stat, această prevedere respectând standardul de convenționalitate. Cu toate acestea, în motivarea soluției, pentru respingerea unei astfel de solicitări, instanța se va limita la a preciza că nu există temei de obligare a statului la plata cheltuielilor, în cazul achitării, fără a pune în discuție temeinicia soluției de achitare (*Codul de procedură penală, Comentariu pe articole*, M. Udroiș ș.a., Editura C.H. Beck, 2017). În fine, s-a susținut că, în condițiile în care nu se poate vorbi despre un caz de eroare judiciară, datorită caracterului restrictiv al cazurilor în care poate fi determinată, pe baza interpretării legii, în lipsa unei reglementări exprese a răspunderii statului, există tentația de a se susține aplicabilitatea regulilor generale ale răspunderii civile delictuale (T. C. Briciu, C. C. Dinu, P. Pop, *Instituții judiciare*, Editura C.H. Beck, 2016).

79. Redarea, nu întâmplătoare, a unor exemple din jurisprudența mai veche a Înaltei Curți de Casație și Justiție, precum și relevarea modului în care unii autori au fundamentat teoretic problema modului de aplicare a dispozițiilor procesuale penale în materia cheltuielilor avansate de părți în procesul penal vin să sublinieze că vechimea normei de drept, al cărei conținut nu a suportat o modificare de substanță în dinamica legislativă, este dublată în acest caz de o cazuistică și doctrină care au abordat problema temeiului juridic al răspunderii pentru pagube în acest caz.

80. De aceea, problema de drept ce face obiectul sesizării supuse analizei nu poate crea, prin modul său de argumentare, o antiteză necesară pentru a caracteriza noutatea chestiunii de drept și nu se poate reține că jurisprudența instanțelor naționale relevă, în acest sens, într-o cazuistică de dată recentă, că aplicarea acestor norme se realizează pentru prima dată.

81. În fine, nu în ultimul rând, analiza admisibilității procedurii pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unei chestiuni de drept implică a se verifica dacă prin interpretarea solicitată se poate statua asupra unei norme, cu valoare de principiu, în general, pentru toată sfera acoperită de reglementarea supusă acelei interpretări. Cu alte cuvinte, nu este permis ca interpretarea instanței supreme să acopere o rezolvare particulară, atunci când norma legală analizată are o sferă indefinită, sub aspectul situațiilor care se pot plasa în câmpul său de aplicare.

82. Prin dispozițiile art. 276 din Codul de procedură penală, cu referire la plata cheltuielilor judiciare efectuate de părți în

89. Pentru aceste considerente, constatând că nu sunt îndeplinite cumulativ condițiile de admisibilitate prevăzute de dispozițiile art. 519 din Codul de procedură civilă, în temeiul art. 521 alin. (1) din același cod,

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În numele legii

DECIDE:

Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Tribunalul București — Secția a IV-a civilă în Dosarul nr. 9.852/302/2016, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept:

„Pot constitui dispozițiile art. 453 alin. (1) din Codul de procedură civilă, raportat la art. 276 alin. (6) din Codul de procedură penală, temei legal de acordare a cheltuielilor de judecată (onorariu de avocat și alte cheltuieli) de la statul român, prin Ministerul Finanțelor Publice, în calitate de garant al îndeplinirii justiției, în situația în care aceste cheltuieli sunt solicitate de către o persoană care a fost achitată, prin hotărâre definitivă, pentru săvârșirea unei infracțiuni pe motivul de achitare prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală (fapta nu există) ?”.

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 521 alin. (3) din Codul de procedură civilă.

Pronunțată în ședința publică din data de 19 martie 2018.

PREȘEDINTELE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

IULIA CRISTINA TARCEA

procesul penal, legiuitorul reglementează succesiv anumite situații particulare, pentru ca în alin. (6) al acestui articol să stabilească, cu valoare generală, că „În celelalte cazuri (*nereglementate particular în alineatele precedente – n.r.*) instanța stabilește obligația de restituire potrivit legii civile”.

83. Din acest punct de vedere se poate lesne observa că circumstanțele care fundamentează, în opinia instanței de trimitere, necesitatea activării mecanismului de unificare pleacă de la o ipoteză singulară, aceea în care inculpatul a fost trimis în judecată pentru o infracțiune pentru care a fost definitiv achitat, pentru că fapta nu există.

84. Cu toate acestea, se solicită Înaltei Curți de Casație și Justiție ca, stabilind fundamentul juridic al răspunderii statului român, prin Ministerul Finanțelor Publice, delimitat la această ipoteză, să se dea o dezlegare care, prin efectul său, să stabilească un principiu general al interpretării și aplicării acestui text de lege care ar produce efect pentru un număr indefinit de situații și raporturi juridice, care se pot genera cu conținut deosebit.

85. Fiind evident că aplicabilitatea art. 276 alin. (6) din Codul de procedură penală nu se limitează la situația oferită prin premisele speței, rezultă că incidența mecanismului de unificare nu este posibilă dacă va avea ca efect o rezolvare, nu generală și de principiu a textului de lege, ci corespunzătoare unui caz particular.

86. Astfel, nu este posibil a se stabili fundamentul juridic al răspunderii pentru cheltuielile procesuale efectuate de părți în procesul penal, ca expresie a aplicării „legii civile”, printr-o extrapolare a circumstanțelor concrete ale cauzei, printr-o rezolvare de principiu care să regleze întreaga problematică generată prin aplicarea textului de lege.

87. Nu în ultimul rând, norma procesual civilă stabilită în art. 453 din Codul de procedură civilă, deși poate intra în sfera legii civile, nu epuizează conținutul sintagmei „lege civilă”, determinabilă în condițiile art. 276 alin. (6) din Codul de procedură penală. Această determinare este realizabilă de la caz la caz, în funcție de fundamentul răspunderii indicat de parte prin expunerea temeiniciei pretenției formulate care, astfel cum s-a putut observa, cel puțin în speță, a avut caracter bivalent, răspunderea statului fiind solicitată atât pe temeiul erorii judiciare, cât și pe temeiul art. 453 din Codul de procedură civilă, iar în alte cazuri s-a generat pe temeiul răspunderii civile delictuale.

88. Se constată așadar că nici din această perspectivă sesizarea formulată de Tribunalul București nu este admisibilă.

Magistrat-asistent,
Aurel Segărceanu

ACTE ALE CAMEREI CONSULTANȚILOR FISCALI

CAMERA CONSULTANȚILOR FISCALI

HOTĂRÂRE**privind aprobarea modelului de împuternicire pentru consultantul fiscal/
societatea de consultanță fiscală**

Având în vedere prevederile art. 3 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 71/2001 privind organizarea și exercitarea activității de consultanță fiscală, aprobată cu modificări prin Legea nr. 198/2002, cu modificările și completările ulterioare, în baza prevederilor art. 17 alin. (1) lit. f) și art. 36 alin. (2) din Regulamentul de organizare și funcționare al Camerei Consultanților Fiscali, aprobat prin Hotărârea Consiliului superior al Camerei Consultanților Fiscali nr. 3/2017,

Consiliul superior al Camerei Consultanților Fiscali, întrunit în ședința din 27 iunie 2018, h o t ă r ă ș t e:

Art. 1. — Se aprobă modelul de împuternicire pentru consultantul fiscal/societatea de consultanță fiscală, prevăzut în anexa care face parte integrantă din prezenta hotărâre.

Art. 2. — Începând cu data de 1.09.2018, dovedirea calității de reprezentant al clientului în fața organelor fiscale se poate face prin prezentarea împuternicirii în modelul aprobat prin prezenta hotărâre, împreună cu cardul profesional sau cu o copie a vizei anuale pentru persoanele juridice.

Art. 3. — În cazul în care dreptul de reprezentare se acordă unei societăți de consultanță fiscală, delegatul acesteia va prezenta și mandatul de reprezentare dat de societate.

Art. 4. — Începând cu data de 1.09.2018, modelul de împuternicire pentru consultantul fiscal/societatea de consultanță fiscală va fi pus la dispoziția membrilor și în format tipizat, fără ca formatul tipizat să reprezinte condiție de validitate.

Art. 5. — Prezenta hotărâre se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Președintele Camerei Consultanților Fiscali,
Dan Manolescu

București, 27 iunie 2018.

Nr. 6.

ANEXĂ

Camera Consultanților Fiscali

**ÎMPUTERNICIRE
pentru consultantul fiscal/societatea de consultanță fiscală*)**

Nr. /

DI (Dna) consultant fiscal, înregistrat(ă) în Registrul consultanților fiscali și al societăților de consultanță fiscală cu nr.

Societatea de consultanță fiscală, înregistrată în Registrul consultanților fiscali și al societăților de consultanță fiscală cu Autorizația nr., se împuternicește de către clientul, prin reprezentant legal/convențional dl (dna), în baza Contractului nr. din data, să exercite următoarele activități:

.....
.....
.....

și să asiste/să reprezinte clientul în fața, în temeiul art. 3 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 71/2001 privind organizarea și exercitarea activității de consultanță fiscală, cu modificările și completările ulterioare.

Client/Reprezentant,

.....

(semnătura)

Consultant fiscal

.....

(semnătura, parafa)

*) A se prezenta împreună cu cardul profesional/copie a vizei anuale pentru persoanele juridice.

ABONAMENTE LA PUBLICAȚIILE OFICIALE PE SUPORT FIZIC

— Prețuri pentru anul 2018 —

Nr. crt.	Denumirea publicației	Valoare (TVA 5% inclus) — lei		
		12 luni	3 luni	1 lună
1.	Monitorul Oficial, Partea I	1.310	360	131
2.	Monitorul Oficial, Partea I, limba maghiară	1.640		150
3.	Monitorul Oficial, Partea a II-a	2.460		220
4.	Monitorul Oficial, Partea a III-a	470		50
5.	Monitorul Oficial, Partea a IV-a	1.880		170
6.	Monitorul Oficial, Partea a VI-a	1.750		160
7.	Monitorul Oficial, Partea a VII-a	600		55
8.	Colecția Legislația României	500	130	
9.	Colecția Hotărâri ale Guvernului României	800		75

NOTĂ:

Monitorul Oficial, Partea I bis, se multiplică și se achiziționează pe bază de comandă.

ABONAMENTE LA PRODUSELE ÎN FORMAT ELECTRONIC

— Prețuri pentru anul 2018 —

Produs	Abonamentul FLEXIBIL (Monitorul Oficial, Partea I + alte 3 părți ale Monitorului Oficial, la alegere)									
	Lunar					Anual				
	Online/ Monopost	Rețea 5	Rețea 25	Rețea 100	Rețea 300	Online/ Monopost	Rețea 5	Rețea 25	Rețea 100	Rețea 300
AutenticMO	60	150	380	910	2.000	550	1.380	3.450	8.280	18.220
ExpertMO	100	250	630	1.510	3.320	1.000	2.500	6.250	15.000	33.000

Produs	Abonamentul COMPLET (Monitorul Oficial, Partea I + toate celelalte părți ale Monitorului Oficial)									
	Lunar					Anual				
	Online/ Monopost	Rețea 5	Rețea 25	Rețea 100	Rețea 300	Online/ Monopost	Rețea 5	Rețea 25	Rețea 100	Rețea 300
AutenticMO	70	180	450	1.080	2.380	650	1.630	4.080	9.790	21.540
ExpertMO	120	300	750	1.800	3.960	1.200	3.000	7.500	18.000	39.600

Colecția Monitorul Oficial în format electronic, oricare dintre părțile acestuia	70 lei/an
--	-----------

Prețurile sunt exprimate în lei și conțin TVA.

Mai multe informații puteți găsi pe site-ul www.expert-monitor.ro, unde puteți aplica online comanda.

EDITOR: GUVERNUL ROMÂNIEI

„Monitorul Oficial” R.A., Str. Parcului nr. 65, sectorul 1, București; C.I.F. RO427282,
 IBAN: RO55RNCB0082006711100001 Banca Comercială Română — S.A. — Sucursala „Unirea” București
 și IBAN: RO12TREZ7005069XXX000531 Direcția de Trezorerie și Contabilitate Publică a Municipiului București
 (alocat numai persoanelor juridice bugetare)
 Tel. 021.318.51.29/150, fax 021.318.51.15, e-mail: marketing@ramo.ro, internet: www.monitoruloficial.ro
 Adresa pentru publicitate: Centrul pentru relații cu publicul, București, șos. Panduri nr. 1,
 bloc P33, parter, sectorul 5, tel. 021.401.00.73, fax 021.401.00.71 și 021.401.00.72
 Tiparul: „Monitorul Oficial” R.A.

